

Bilaga 1 Planeringsförutsättningar och kunskapsunderlag

Inledning

Detta dokument är en bilaga till Luleå kommuns Dagvatten- och skyfallsplan och redovisar övergripande planeringsförutsättningar samt kunskapsunderlag som är relevanta för kommunens långsiktiga arbete med dagvatten och skyfall.

Planeringsförutsättningarna beskriver de ramar och styrande faktorer som behöver beaktas i planering och beslutsfattande, medan kunskapsunderlaget ger en övergripande bild av nuläge och rådande förhållanden.

Kunskapsunderlaget utgör inte ett direkt underlag för planens principer och ställningstaganden, utan ska användas som stöd och utgångspunkt i det fortsatta arbetet med att ta fram, prioritera och utveckla åtgärder inom ramen för kommunkoncernens ordinarie planerings-, genomförande- och uppföljningsprocesser.

Planeringsförutsättningar

Luleås utveckling

Luleå förväntas utvecklas och växa inom de närmaste 20 åren. Den huvudsakliga tillväxten förväntas ske inom stadsbygden. De nya förutsättningarna med den industriella omställningen har lett till att tillväxten förväntas ske i snabbare takt. Det ställer krav på att såväl kommunen som andra aktörer kommer att behöva agera effektivt.

Kommunens planering för vatten, avlopp samt dagvatten sker i ett mycket långsiktigt perspektiv, där investeringar och teknisk livslängd kan ses i 50- till 100-årsperspektiv, samtidigt som det är svårt att bedöma förutsättningar långt fram i tiden. Tidshorisonten för dagvatten- och skyfallsplanen är 2040.

Luleå år 2100

I ett 100-årsperspektiv förväntas Luleå kommuns befolkning växa med ca 57 000 invånare utifrån befolkningsmål och förväntad tillväxttakt. Det innebär att det år 2100 bor ca 146 000 personer i kommunen. Med pågående klimatförändringar och förändrade globala förutsättningar kan vi förvänta oss att ännu fler människor bosätter sig i Luleå.

Luleå år 2040

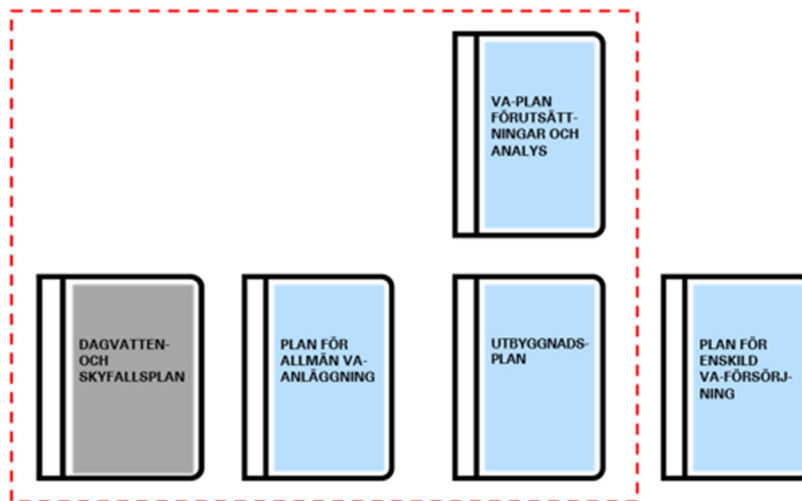
Luleå kommun har ett befolkningsmål om 100 000 invånare till 2040. Det innebär att befolkningen i hela kommunen behöver öka i snitt med cirka 1300 personer per år. Sannolikt kommer befolkningen att öka i en accelererande takt och bli större närmare 2040.

Kommunens översiktsplan skapar förutsättningar för att möta ett ökande invånarantal genom fler bostäder och fler arbetsplatsområden.

Lagstiftning och direktiv

De fyra viktigaste nationella lagstiftningarna som är centrala för den kommunala dagvattenplaneringen är Miljöbalken (MB), Lagen om allmänna vattentjänster (LAV), Plan och Bygglagen (PBL) och Jordabalken (JB).

I EU:s vattendirektiv med tillhörande åtgärdsprogram ställs krav på att kommunerna genomför en rad åtgärder som berör allmän och enskild vattenförsörjning, däribland att upprätta och utveckla vatten- och avloppsplaner för att miljökvalitetsnormerna för vatten ska kunna följas. Sedan januari 2023 är det också lagstadgat att alla kommuner ska ha en vattentjänstplan. Dagvatten- och skyfallsplanen ingår som en del i kommunens vattentjänstplan, se Figur 1.

Figur 1. Dokument som utgör Luleå kommuns VA-plan. De delar som ryms inom röstreckat område utgör Luleå kommuns Vattentjänstplan, där även dagvatten- och skyfallsplanen ingår.

Bedömning av risk för betydande miljöpåverkan

Enligt 6 c § lagen om allmänna vattentjänster omfattas vattentjänstplaner av bestämmelserna om strategisk miljöbedömning enligt 6 kap. miljöbalken. Kommunen ska därför, enligt 6 kap. 5 § miljöbalken, undersöka om planens genomförande kan antas medföra en betydande miljöpåverkan.

En sådan undersökning har genomförts som underlag för bedömningen.

Dagvatten- och skyfallsplanen anger övergripande mål, principer och inriktning för hantering av dagvatten och skyfall. Planen möjliggör åtgärder som syftar till att minska risker för översvämning samt begränsa negativ påverkan på vattenmiljöer, exempelvis genom minskad spridning av föroreningar.

Kommunens samlade bedömning är att planens genomförande inte kan antas medföra en betydande miljöpåverkan.

Sveriges nationella miljömål

Sveriges riksdag har beslutat om 16 nationella miljö kvalitetsmål som ska bidra till en ekologiskt hållbar utveckling. Av dessa bedöms följande mål vara särskilt relevanta för kommunens dagvatten- och skyfallsplanering: *God bebyggd miljö, Grundvatten av god kvalitet, Myllrande våtmarker, Ingen övergödning samt Levande sjöar och vattendrag.*

Miljö kvalitetsmålet **God bebyggd miljö** innebär att bebyggelse och anläggningar ska lokaliseras och utformas på ett miljöanpassat sätt som främjar en långsiktigt hållbar hushållning med mark, vatten och andra resurser.

Grundvatten av god kvalitet innebär att grundvattnets kvalitet inte ska påverkas negativt av mänskliga aktiviteter såsom markanvändning eller tillförsel av föroreningar.

Myllrande våtmarker innebär att våtmarkernas ekologiska och vattenhushållande funktioner ska bevaras och stärkas. Våtmarker bidrar till viktiga ekosystemtjänster, såsom vattenrening och utjämning av vattenflöden, vilket kan minska risken för översvämningar.

Ingen övergödning innebär att halterna av näringsämnen i sjöar, vattendrag, kustvatten och grundvatten inte ska orsaka negativa effekter på ekosystemen. Målet är kopplat till att uppnå minst god status enligt gällande miljö kvalitetsnormer för vatten.

Levande sjöar och vattendrag innebär att sjöar och vattendrag ska vara ekologiskt hållbara och att deras livsmiljöer och biologiska mångfald ska bevaras och utvecklas.

Luleå kommuns styrande dokument

Planens förhållande till andra planer och program

Luleå kommuns arbete med utvecklingsfrågor styrs av dokument på olika nivåer. Dagvatten- och skyfallsplanen är ett övergripande styrdokument på nivån *planer*. Den omfattar hela kommunkoncernen och antas av kommunfullmäktige.

Planen förhåller sig till och har tagits fram med utgångspunkt i befintliga styrdokument som anger kommunens långsiktiga inriktning och mål. Särskilt relevanta dokument är:

- Program till Vision Luleå 2040 – Översiktsplan
- VA-plan
- Grönplan
- Klimatplan

Dessa dokument har varit vägledande i arbetet med att formulera planens mål, principer och inriktning och utgör tillsammans en viktig del av den samlade styrningen av dagvatten- och skyfallsfrågor inom kommunkoncernen.

Program till Vision Luleå 2040 – Översiktsplan

Luleå kommuns översiktsplan, *Program till Vision Luleå 2040*, är vägledande för dagvatten- och skyfallsplanen. Översiktsplanen anger kommunens långsiktiga inriktning för mark- och vattenanvändning fram till år 2040 samt övergripande principer för genomförande.

Översiktsplanen innehåller även riktlinjer för hantering av dag- och regnvatten som ska beaktas i planering och byggande. Dessa innebär bland annat att:

- ytor för lokalt omhändertagande av dag- och regnvatten ska säkerställas,
- dagvatten ska hanteras genom lösningar som fördröjer och utjämnar flöden, exempelvis genom tillfälliga magasin och gröna ytor,
- platser för lokala snöupplag ska beaktas, samt
- byggnader ska höjsättas i förhållande till omgivande mark och gata för att minska risken för översvämning.

Översiktsplanen anger även att kommunen ska verka för att förbättra vattenkvaliteten i sjöar, vattendrag och kustvatten. Planering och byggande ska därför ske med särskild hänsyn i områden där miljö kvalitetsnormerna för vatten inte uppnås.

VA-plan

Luleå kommuns VA-plan antogs av kommunfullmäktige 2024. Planen beskriver hur vatten- och avloppsförsörjningen ska utvecklas i hela kommunen, både för den allmänna VA-försörjningen som tillhandahålls av Lumire och för enskilda anläggningar som fastighetsägare ansvarar för.

VA-planen syftar bland annat till att skapa tydlighet kring kommunens långsiktiga planering av vatten- och avloppsförsörjningen och bidra till trygghet för kommunens invånare.

Delar av VA-planen utgör även Luleå kommuns vattentjänstplan enligt lagen om allmänna vattentjänster.

Grönplan

Luleå kommuns grönplan antogs av kommunstyrelsen 2020. Den är ett strategiskt och vägledande dokument som syftar till att bevara, utveckla och stärka kommunens gröna strukturer och naturmiljöer fram till år 2030.

Grönplanen är inte juridiskt bindande, men utgör ett viktigt planeringsunderlag i kommunens arbete. Den ska stödja beslut om markanvändning och bidra till att ekosystemtjänster såsom biologisk mångfald, klimatanpassning och rekreation integreras i den fysiska planeringen.

Grönplanen omfattar Luleås stadsbygd samt byarna Bensbyn, Rutvik, Södra Sunderbyn och Råneå.

Klimatplan

Klimatförändringarna utgör en av vår tids största samhällsutmaningar och kräver målmedvetna insatser på alla nivåer. Luleå kommunkoncern har satt upp ambitiösa mål för att minska klimatpåverkan och stärka klimatanpassningen, med sikte på klimatneutralitet till år 2040 och ett långsiktigt hållbart samhälle.

För att nå dessa mål har en klimatplan tagits fram som omfattar både minskad klimatpåverkan och ökad klimatanpassning. Planen anger kommunkoncernens samlade klimatmål och pekar ut de områden där omställning behöver ske.

Klimatplanen förväntas antas av kommunfullmäktige under 2026.

Kunskapsunderlag

Skyfallsanalys/skyfallskartering

En skyfallsanalys med tillhörande skyfallskartering togs fram 2017. Analysen visar vilka områden i tätorten som riskerar att översvämmas vid skyfall, baserat på scenarier motsvarande 100-, 200- och 500-årsregn samt så kallat Köpenhamnsregn. Den redovisar även konsekvenser för bebyggelse, inklusive uppskattade skadekostnader.

Analysens resultat finns tillgängliga som lager i kommunens webGIS och utgör ett stöd i planering och analys av skyfallsrelaterade risker.

Skyfallsanalysen har aktualitetsprövats inom ramen för arbetet med dagvatten- och skyfallsplanen och bedöms vara ett relevant och tillräckligt underlag för kommunens fortsatta arbete med dagvatten- och skyfallsfrågor.

Riktlinjer för klimatanpassning

Luleå kommuns riktlinjer för klimatanpassning beslutades 2015 av kommunstyrelsen. Riktlinjerna anger bland annat att markanläggningar, byggnader och övrig infrastruktur ska höjdsättas med hänsyn till framtida vattennivåer och översvämningsrisker, med särskilda krav för samhällsviktiga funktioner.

De klimatscenarier som ligger till grund för riktlinjerna har inte förändrats i någon större utsträckning, vilket innebär att riktlinjernas inriktning och rekommendationer fortsatt är relevanta. Riktlinjerna utgör därmed ett viktigt underlag för kommunens fortsatta arbete med klimatanpassning, dagvatten och skyfall.

Statusklassning och miljö kvalitetsnormer för vattenförekomster

Miljö kvalitetsnormer (MKN) är juridiskt bindande mål som anger vilken miljö kvalitet som ska uppnås i en vattenförekomst vid en viss tidpunkt. Myndigheter och kommuner ska säkerställa att normerna följs, exempelvis i planering och provning.

Tabellen nedan redovisar aktuell statusklassning och gällande miljö kvalitetsnormer för kommunens vattenförekomster, baserat på underlag från vattenförvaltningen (VISS).

Som komplement redovisas resultat från en tidigare utredning av fosforbelastning och utsläppspunkter, framtagen i samband med föregående dagvattenplan. Den visar att dagvatten i vissa fall utgör en betydande källa till fosfor i kommunens recipienter och att belastningen kan vara koncentrerad till ett begränsat antal utsläppspunkter.

Underlaget baseras på modellberäkningar och schablonhalter och har inte uppdaterats inom ramen för denna plan, vilket innebär osäkerheter i både mängder och halter. Tabellen redovisar uppskattad total fosforbelastning till respektive recipient (kg/år) samt andelen som bedöms komma från dagvatten (%).

Underlaget ger en övergripande bild av dagvattnets påverkan och ska främst användas som stöd för fortsatt analys och planering.

Granskningsversion

Tabell 1 Ekologisk och kemisk status (VISS, senaste bedömning), miljö kvalitetsnorm, teoretisk total fosforbelastning samt andel från dagvatten och antal utsläppspunkter till vattenförekomsten.

Recipient/ vattenförekomst	Ekologisk status	Kemisk status	Miljö kvalitetsnorm	Fosfor (kg/år)	Fosfor (% av total)	Utsläpps- punkter
Björkskatafjärden	Måttlig (del av Björnsbyfjärden)	Uppnår ej god	God ekologisk status 2027	36	75	20
Björnsbyfjärden	Måttlig	Uppnår ej god	God ekologisk status 2027	16	15	20
Gammelstadsfjärden *	KMV	Uppnår ej god	God ekologisk potential	43	6	*
Gammelstadsviken	Måttlig	Uppnår ej god	God ekologisk status 2027	10	12	4
Harrbäcken (inklusive Hertsöträsk)	Måttlig	Uppnår ej god	God ekologisk status 2027	16	29	0***
Inre Hertsöfjärden inkl./exkl. industri	Otillfredsställande	Uppnår ej god	God ekologisk status 2027	110	30/80	11
Höträsket (ej vattenförekomst)	Saknar statusklassning	Saknar statusklassning	Saknar miljö kvalitetsnorm	39	80	2
Inre Lulefjärden (norra sidan av älven)	God	Uppnår ej god	God ekologisk status	100	92	42
Kvarnträsket	God	Uppnår ej god	God ekologisk status	0,2	0,5	0***

Råneälven (inklusive Rånträsket)	Måttlig	Uppnår ej god	God ekologisk status 2027	37	8	10
Rånträsket	God	Uppnår ej god	God ekologisk status	10	21	1
Skurholmsfjärden **	Måttlig	Uppnår ej god	Måttlig ekologisk status 2027	36	100	45
Stor-Antnästräsket	God	Uppnår ej god	God ekologisk status	0,2	0,5	0***
Sörfjärden	Måttlig	Uppnår ej god	God ekologisk status 2033	0,4	2,4	0***
Yttre Lulefjärden	God	Uppnår ej god	God ekologisk status 2027	117	84	18

* Gammelstadsfjärden är del av Luleälven med många utsläppspunkter; dessa har inte kvantifierats. Vattenförekomsten är klassad som kraftigt modifierat (KMV) pga väsentligt påverkad hydrologisk regim eller morfologiskt tillstånd.

** Skurholmsfjärden har ett undantag kopplat till fysisk påverkan från tätortsbebyggelse nära strandlinjen, vilket innebär ett mindre strängt kvalitetskrav för hydromorfologi. För övriga kvalitetsfaktorer gäller att god status ska uppnås och att ingen försämring får ske.

*** Harrbäcken, Kvarträsket, Stor-Antnästräsket och Sörfjärden har vid planens antagande inga kommunala utsläppspunkter.